

može rijetko naći takav instrumental bez toga prijedloga:

Oprah usta s tekućinom (31)
S čekićem i dljetom okušao sam svoju (40)
nas je zapljuskivao s vrhovima valova (54)
Davao sam sa svjetiljkom signale (57)
S prvom smo cigaretom upalili (97)
S rukama i s plosnatom stranom vesla lupao sam (142)
kako sam najbolje umio sa češljem (163)
čistiti nokte na rukama s polomljenim zrcalom (163)
Sa slomljenim ću zrcalom urezati (164).

Upotreba prijedloga s (sa) pravilna je kad se izriče društvo ili popratne prilike, ali nezgrapno zvuči u izricanju sredstva, kao što se vidi u spomenutim primjerima.

5) Veznik *budući da* u pravilu dolazi kad je rečenica u obrnutom redu. Ovdje je suprotno:

promijenili pravac, *budući da* nismo vidjeli (45)
da bi sada, *budući da* je pao mrak (54)
odbacivati stvari, *budući da* nikada ne znamo (77)
pozvan na redovnu vojnu vježbu.
budući da sam zametnuo (92).

6) Nije sretno ni s upotrebom *je-ije-i*. Udara u oči da je to samo kod glagola:

majka je gotovo *poludila* (90)
mornar zna, koliko priroda *bijesni* (91)
Lebdjeli su snovi o hrani i kornjači,
sve skupa *ispremješano* (120)
bilo je za *pobijesniti* (153).

7) Ima još pogrešaka, gramatičkih i stilističkih, ali su u manjem broju. Tako prevodilac kaže: osjetih bocu ispod mene (164), Ljilja, tada devet godina stara (89), u popodnevnoj žegi (48), sve bilo najcrnije (77), a da ni ne govorimo (48) iz kojih ustiju dopre (168).

Pogreške ovakve naravi ne služe za pohvalu prevodiocu Miru Rajkoviću, a ni NIP-u. Sličnih sam stvari primijetio u još

nekim knjigama što su izišle u izdanju ovoga poduzeća. Ujedno je to dokaz kako se kod nas neki ljudi od pera nehajno odnose prema svome jeziku. S malo više pažnje mogle su se izbjeći sve ove jezične nagrde. Dobar lektor sve bi to popravio.

Mate Šimundić

»ZA TOLIKO PUTA«

U dnevnoj štampi, na radiju, pa i u školskim knjigama nailazimo dosta često na pojavu da neka stvar u nekom pogledu nadmašuje ili zaostaje za drugom stvari *za toliko* i *toliko puta*. Kad tako što čuju ili pročitaju, ljudi se obično zbune, ne znaju jesu li pravo razumjeli što se govori i traže objašnjenje.

Nastaje pitanje može li se takvo izražavanje gdje se prijedlog *za* veže s priložnim brojem (npr. za osam puta) mimoići i zamijeniti nečim drugim podesnijim, a da ostane i vuk sit i koza cijela.

Evo za to nekoliko primjera:

1) Jesenas, negdje u studenom, Vjesnik je donio obavijest, da će nova ekonomska stanarina biti prosječno za 2 i po puta veća od dosadašnje stanarine.

Ljudi su to tumačili dvojako. Jedni, da će nova stanarina biti 2 i po puta veća od stare, a drugi, da će biti 3 i po puta veća. Prvi su držali da je prijedlog *za* ispred priložnog broja samo nevažan ukrasni dodatak, pa su ga jednostavno izostavili bez ikakve naknade; drugima je on imao važno značenje da će samo razlika obiju stanarina biti 2 i po puta veća od stare stanarine, a nova će stanarina sadržavati u sebi staru stanarinu i tu razliku kao povećanje.

Rješenje se našlo malo dalje u istom članku gdje je stajalo: novu stanarinu dobit ćeš tako da staru pomnožiš sa 2,5.

Autor je dakle i sam smatrao da ona obavijest nije sretno stilizirana i da je treba protumačiti. Druga je stvar i novo pitanje je li njegovo tumačenje bilo logično. I zašto je uopće davao onakvu obavijest. Da je odmah rekao onako kako je poslije rekao u

uputi za izračunavanje nove stanarine, ne bi trebalo ništa objašnjavati.

2) Prije godinu dana čitali smo u Vjesniku (24. III 1959.) da su štedni ulozi u zemlji, u razdoblju od 1957. do 1959., porasli za 2 i po puta.

Na temelju bankovnih podataka da su ulošci na početku rečenog razdoblja iznosili 19,8 milijarda dinara, a na svršetku 48,5 milijarda, i jednostavna računa moglo se reći: ulošci su porasli za 28,7 milijarda ili porasli su na iznos 2 i po puta veći od početnoga; te još i tako da su porasli za skoro 150%.

Eto odmah tri zamjene, jedna bolja od druge, za onaj, najblaže rečeno, nejasni izraz. Porast je naime bio ne onoliki koliko je rečeno u novinama, nego po logičnom tumačenju za 19,8 milijardi manji.

3) U Vjesniku od 14. VI 1958. izišao je zanimljiv i informativan članak o kanalu između Vukovara i Šamca koji bi se imao izgraditi u nekoliko narednih godina. Pisac B. B-ć kaže da će se izgradnjom toga kanala sadašnji vodeni put između spomenutih mjesta Dunavom i Savom, dug blizu 480 km, skratiti za 8 puta. Kanal bi naime imao biti dug samo 60 km.

Može li se ikoja veličina umanjiti za 8 puta, što znači za 800%. Svaka stvar uzeta kao cjelina ima svojih 100%, a ne više, i ako se uopće može umanjivati, može se umanjiti najviše za tih svojih sto procenata.

Pisac je mogao lijepo reći da će put kanalom, kad bude izgrađen, biti osam puta kraći od sadašnjeg puta Dunavom i Savom. Mogao je reći i tako da će se, ploveći kanalom, moći stići iz Vukovara u Šamac za osminu vremena koliko se troši sada ploveći skoro oko čitavoga Srijema.

To mu se valjda činilo previše jednostavnim, pa je stvar malo zamaglio. Ali drugo je reći: *novi će put biti kraći*, a drugo: *stari će se put pokratiti*.

Nije potrebno nabrajati više primjera. Iz ovih koji su navedeni vidi se dosta jasno koliko mogu biti nezgodni izrazi »za — puta«, kao i to da se oni mogu mimoići i zamijeniti boljima koji neće nikoga zbunjivati.

Vidi se i to da prevodenje na bolje izraze nije uvijek tako jednostavan posao kako mnogi misle. Ako se samo izostavi prijedlog *za*, a ništa ne učini za naknadu, mijenja se i smisao rečenice. Zato se mora ujedno sva rečenica prestilizirati da se uspostavi pravi smisao.

Jezik se razvija i traži nove i nove izražajne oblike. No nije sve što je novo, samim tim već i bolje. Nemojmo se ogradi-vati, ali primati treba samo ono što je uistinu bolje, i logički i stilistički.

Dominik Saračević

ZNAČENJA POSVOJNE ZAMJENICE NAŠ

Među »riječi koje svoje značenje dobivaju iz konteksta«¹ treba u prvom redu ubrojiti zamjenice. U rečenici *On radi*, uzetoj napose, subjekt je vrlo nejasan, jer zamjenica u ovom slučaju može značiti bezbroj različitoga živog i neživog. Za potpuno razumijevanje ove rečenice potreban je kontekst, iz kojega se vidi da se zamjenica *on* odnosi na čovjeka, traktor, sat, radnika i sl., tj. da je ispunjen jedan od uvjeta postavljenih pravilom: »Zamjenice su riječi koje zamjenjuju imenice, pridjeve i brojeve.«²

Međutim, ponekad zamjenice imaju jasno značenje bez obzira na kontekst izvan sintagme kojoj pripadaju. To osobito vrijedi za posvojnu zamjenicu *naš*.

Lična zamjenica *mi* po svom se značenju i upotrebi dosta razlikuje od drugih dviju pluralnih ličnih zamjenica. Zamjenica *mi* označava skup međusobno povezanih jedinki, dakle kolektiv. Zamjenice pak *vi*, *oni* mogu značiti to isto, ali se također mogu upotrijebiti i za više jedinki koje su se na okupu

¹ E. H. Sturtevant: An Introduction to Linguistic Science,⁵ New Haven 1956, § 196.

² Brabec - Hraste - Živković: Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika,³ Zagreb 1958, § 117.